**+КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

БЕКИТИЛГЕН
Кыргыз Республикасынын
билим берүү жана илим
министрлигинин
Буйрук № ___863/1_______
«__10__»___май____2022 ж.

Каттоо номери 8
Код 200724

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КЕСИПТИК ОРТО БИЛИМ БЕРҮҮСҮНҮН МАМЛЕКЕТТИК БИЛИМ БЕРҮҮ СТАНДАРТЫ

Адистиги: 170101 - «Кеме айдоо»

Квалификациясы: – техник-кеме айдоочу

Бишкек 2022

1-глава. Жалпы жоболор

1. Ушул Кыргыз Республикасынын кесиптик орто билим берүүсүнүн **170101 - «Кеме айдоо»** адистиги боюнча мамлекеттик билим берүү стандарты (мындан ары – Мамлекеттик билим берүү стандарты) “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына жана Кыргыз Республикасынын билим берүү жаатындагы башка ченемдик укуктук актыларына ылайык иштеп чыккан.

2. Ушул Мамлекеттик билим берүү стандартында төмөнкү түшүнүктөр пайдаланылат:

- **негизги кесиптик билим берүү программасы** - максаттарды, күтүлүүчү натыйжаларды, тийиштүү адистик боюнча билим берүү процессин ишке ашыруунун мазмунун жана уюштурулушун регламенттөөчү окуу-методикалык документтердин жыйындысы;

- **сабактардын цикли** - окутуунун, тарбиялоонун белгиленген максаттарына жана натыйжаларына карата белгилүү бир логикалык жыйынтыкка ээ болгон билим берүү программасынын бир бөлүгү же окуу сабактарынын жыйындысы;

- **модул** - окутуунун, тарбиялоонун белгиленген максаттарына жана натыйжаларына карата белгилүү бир логикалык жыйынтыкка ээ болгон окуу сабактарынын бөлүгү;

- **компетенция** - окуучунун аныкталган бир чөйрөдө майнаптуу жана жемиштүү иштөөсү үчүн зарыл болгон билими жагынан даярдоого карата алдын ала коюлган социалдык талап (ченем);

- **кредит** - негизги кесиптик билим берүү программасынын эмгек сыйымдуулугунун шарттуу ченеми;

- **окутуунун натыйжалары** - негизги билим берүү программасы/модулу боюнча окутуунун натыйжасында ээ болгон компетенциялар;

- **кесиптик стандарт** - кесиптик иштин конкреттүү түрүнүн чегинде анын мазмунуна жана сапатына карата талаптарды белгилөөчү, кызматкер кайсы иште болсо да, кайсыл уюмда болсо да өзүнүн ордун татыктуу ээлеши үчүн кызматкерде болушу милдеттүү болгон квалификациянын сапаттык денгээлин баяндаган негиз түзүүчү документ.

Ушул Мамлекеттик билим берүү стандартын аткаруу менчигинин түрүнө жана ведомстволук таандыктыгына карабастан, кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу бардык билим берүү мекемелери үчүн милдеттүү болуп саналат.

2-глава. Колдонуу жаааты

3. Ушул Мамлекеттик билим берүү стандарты **170101 - «Кеме айдоо»** адистиги боюнча (мындан ары - Тизме) негизги кесиптик билим берүү программаларын ишке ашырууда милдеттүү болгон ченемдердин, эрежелердин жана талаптардын жыйындысын билдирет жана Кыргыз Республикасынын аймагында тиешелуу адистик боюнча лицензиясы жана

аккредитациясы бар, менчигинин түрүнө жана ведомстволук таандыктыгына карабастан кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу бардык билим берүү уюмдарынын уюштуруу-методикалык документтерди иштеп чыгуусу, кесиптик орто билим берүүсүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүүнүн сапатын баалоосу үчүн негиз болуп эсептелет.

4. **170101 - «Кеме айдоо»** адистиги боюнча Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизги колдонуучулары болуп төмөнкүлөр саналат:

- ушул адистик боюнча негизги кесиптик билим берүү программаларын ишке ашырууга укуктуу билим берүүнүн уюмдарынын администрациясы жана педагогикалык курамы;
- ушул адистиктеги негизги билим берүү программасын өздөштүрүү боюнча өзүнүн окуу ишин натыйжалуу ишке ашыруу үчүн жоопту студенттер;
- кесиптик иштин тийиштүү чөйрөсүндөгү адистердин жана иш берүүчүлөрдүн бирикмелери;
- Кыргыз Республикасынын билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын тапшырмасы боюнча негизги билим берүү программаларын иштеп чыгууну камсыз кылуучу окуу-методикалык бирикмелер жана кеңештер;
- кесиптик орто билим берүүнү каржылоону камсыз кылуучу билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар;
- кесиптик орто билим берүү системасында мыйзамдардын сакталышын контролдоону камсыз кылуучу, кесиптик орто билим берүү чөйрөсүндө аккредитациялоочу жана сапатын контролдоочу билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар;
- билим беруу программаларын жана уюмдарын аккредитациялоочу агенттиктер.

3-глава. Адистиктин жалпы мүнөздөмөсү

5. **170101 - «Кеме айдоо»** адистиги боюнча негизги кесиптик билим берүүсүнүн программасын өздөштүрүү формалары:

- күндүзгү;
- сырттан окуу;

6. Жалпы орто билим берүүнүн базасында күндүзгү окуу формасы боюнча кесиптик орто билим берүүнүн адистиги **170101 - «Кеме айдоо»** боюнча негизги билим берүү программасын өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү 1 жыл 10 айдан кем эмести түзөт. Ушул кесиптик билим берүү программасын негизги жалпы билим берүүнүн базасында ишке ашыруу учурунда өздөштүрүүнүн белгиленген ченемдик мөөнөтү 1 (бир) жылга узартылат.

7. Кесиптик орто билим берүү программасына интеграцияланган жалпы орто билим берүүнүн жалпы билим берүү программасын (10 жана 11-класстар) ишке ашырууда жалпы орто билими жөнүндө документ

(аттестат) берилбейт, ал эми сабактар боюнча баалар кесиптик орто билим берүү жөнүндө документке (дипломго) коюлат.

8. Абитуриентте окууга тапшырууда төмөнкү документтердин бири болуусу тийиш:

- жалпы орто билими жөнүндө аттестат;
- негизги жалпы билими жөнүндө күбөлүк.

9. Күндүзгү-сырттан (кечки) жана сырттан окуу формалары боюнча, ошондой эле окутуунун ар түрдүү формалары айкалыштырылган учурда кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүү мөөнөтү кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу билим берүү уюму тарабынан күндүзгү окуу формасында өздөштүрүүнүн белгиленген ченемдик мөөнөтүнө карата 6 айга узартылат.

Орто кесиптик билим берүүнүн программаларын ишке ашыруусу билим берүү уюму кайра аттестациялоонун (кайра зачет тапшыруунун) жыйынтыгы менен башка адистик боюнча жогорку кесиптик билим же орто кесиптик билим алууда студент өздөштургөн (өткөн) өзунчө дисциплиналар (модулдар) жана (же) өзунчө практикалар боюнча окутуунун натыйжаларын толук же жарым жартылай кайра кабыл алышы мүмкүн.

Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүүнүн башка ченемдик мөөнөттөрү өзүнчө ченемдик укуктук акт менен бекитилет.

10. Күндүзгү окуу формасы боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларынын эмгек сыйымдуулугу 120дан кем эмес кредитти (зачеттук бирдикти) түзөт. Бир окуу семестринин эмгек сыйымдуулугу 30дан кем эмес кредитке (зачеттук бирдикке) барабар (окуу процесси эки семестрлик болуп уюштурулган учурда).

Бир кредит (зачеттук бирдик) студенттин окуу ишинин 30 саатына барабар (анын ичине аудиториялык, өз алдынча иши жана аттестациянын бардык түрлөрү кирет).

Күндүзгү-сырттан (кечки) жана сырттан окуу формалары боюнча, ошондой эле окутуунун ар түрдүү формалары айкалыштырылган учурда негизги кесиптик билим берүү программасынын эмгек сыйымдуулугу окуу жылы үчүн 45тен кем эмес кредитти түзөт.

11. Инсанды окутуу жана тарбиялоо жаатында **170101 - «Кеме айдоо»** адистиги боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын максаттары.

170101 - «Кеме айдоо» адистиги боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын окутуу жаатындагы максаты болуп төмөнкүлөр саналат:

“Кеме айдоочу шарттарда суу кемесин жана анын функциялык системаларын эксплуатациялоо тармагында, суу кемесинин экипажынын

ишин уюштурууга жана пландаштырууга, стандарттуу эмес кырдаалдарда ишти пландаштырууга оптималдуу чечимдерди тандоого жөндөмдүү, иш-чаралардын экономикалык натыйжалуулугун баалоого катышууга, жумуш ордунда коопсуздукту камсыз кылууга жөндөмдүү жалпы жана кесиптик компетенцияларга ээ техник-кеме айдоочу даярдоо”.

170101 - «Кеме айдоо» адистиги боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын инсанды тарбиялоо жаатындагы максаты болуп төмөнкүлөр саналат:

- максатка умтулгандык, уюшкандык;
- эмгекчилдик жана жоопкердик;
- жарандуулук, коммуникативдүүлүк жана толеранттуулук;
- жалпы маданиятын жогорулатуу;

12. **170101 - «Кеме айдоо»** адистигин бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишинин тармагы

- кемени башкаруу жана эксплуатациялоо.
- сүзүүнүн коопсуздугун камсыз кылуу.
- жүктөрдү иштетүү жана жайгаштыруу.
- жумушчулардын бир же бир нече кесиптери, кызматчылардын кызматтары боюнча иштерди аткаруу.

13. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишинин объектилери болуп төмөнкүлөр саналат:

- кичинекей кайыктар жана алардын функционалдык системалары.
- суу транспортунун кыймылдаткычтары жана алардын функциялык системалары
- суу кемелерин, кыймылдаткычтарын жана алардын функционалдык системаларын техникалык эксплуатациялоо, тейлөө жана оңдоо учурундагы башкаруу процесстери.
- баштапкы эмгек коллективдери.

14. Техник-кеме айдоочу төмөнкү кесиптик иштин түрлөрү боюнча даярдалып чыгарылат:

- эксплуатациялык жана технологиялык;
- уюштуруу жана башкаруу;
- өндүрүштүк жана технологиялык иш-чара.

15. **170101 - «Кеме айдоо»** адистигин бүтүргөн бүтүрүүчү төмөнкү кесиптик иштин милдеттерине даярдалышы керек:

Эксплуатациялык жана технологиялык:

- техникалык эксплуатациялоо стадиясында суу ташуунун коопсуздугун камсыз кылуу максатында чакан кемелердин жана кыймылдаткычтардын техникалык жарактуулугун күтүү жана сактоо;
- чакан кемелерди жана кыймылдаткычтарды техникалык эксплуатациялоону камсыз кылуу;

- эксплуатациялоонун ишенимдүүлүгү, суу транспортунун ырааттуулугу, пайдалануунун интенсивдүүлүгү жана эффективдүүлүгү;
- ишке жарамдуулугун камсыз кылуу үчүн пландуу профилактикалык иштердин комплексин жүргүзүү, чакан кайыктардын жана кыймылдаткычтардын максатка ылайыктуулугу жана даярдыгы;
- чакан кемелерди жана кыймылдаткычтарды тейлөөнүн кабыл алынган технологиясы боюнча иштерди аткаруу;
- белгиленген жана берилген параметрлер менен режимдердин сакталышын жана рационалдуу ишке ашырылышын камсыз кылуу.

Уюштуруу жана башкаруу:

- аткаруучулар коллективинин ишин уюштуруу;
- өндүрүштүк ишти пландаштыруу жана уюштуруу;
- стандарттуу эмес кырдаалдарда ишти пландаштырууда оптималдуу чечимдерди тандоо;
- аткарылган иштердин сапатын контролдоону ишке ашыруу;
- өндүрүштүк иштин экономикалык натыйжалуулугун баалоого катышуу;
- өндүрүш жеринде коопсуздукту камсыз кылуу.

Өндүрүштүк жана технологиялык:

- көздөгөн пунктка өтүүнү пландаштыруу жана ишке ашыруу, кеменин абалын аныктоо;
- маневр жасоо жана кораблди башкаруу;
- кеме айдоо жана кеме байланыш системаларын техникалык каражаттарды пайдаланууну жана техникалык эксплуатациялоону камсыз кылуу;
- транспорттук коопсуздукту камсыздоо боюнча иш-чараларды уюштуруу;
- кеменин туруктуулугу үчүн күрөшүүгө каражаттарды колдонуу. Өрткө каршы машыгууларды уюштурууда кеменин экипажынын баш ийген мүчөлөрүнүн аракеттерин уюштуруу жана камсыз кылуу, өрттүн алдын алуу жана өрт өчүрүү;
- кырсык болгон учурда кеменин экипажынын баш ийген мүчөлөрүнүн аракеттерин уюштуруу жана камсыз кылуу;
- жабырлануучуларга биринчи жардам көрсөтүү;
- кемеден чыгууда кеменин экипажынын баш ийген мүчөлөрүнүн аракеттерин уюштуруу жана камсыз кылуу, куткаруучу кайыктарды, салдарды жана башка куткаруучу шаймандарды колдонуу;

- суу чөйрөсүнүн булганышын алдын алуу жана болтурбоо боюнча кеме экипажынын баш ийген мүчөлөрүнүн аракеттерин уюштуруу жана камсыз кылуу.

16. Кесиптик орто билим берүүнүн **170101 – «Кеме айдоо»** адистиги боюнча негизги кесиптик билим берүү программасын өздөштүргөн бүтүрүүчү төмөнкүлөргө даярдалды:

- жогорку кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программаларын өздөштүрүүгө;

- тездетилген программалар боюнча тиешелүү профилдеги жогорку кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программасын өздөштүрүүгө.

4-глава. Негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруунун шарттарына карата жалпы талаптар

17. Кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу билим берүү уюмдары адистик боюнча негизги кесиптик билим берүү программасын өз алдынча иштеп чыгышат. Негизги кесиптик билим берүү программасы адистик боюнча тийиштүү Мамлекеттик билим берүү стандартынын, улуттук квалификациянын алкагында, квалификациянын жана кесиптик стандарттын (эгер болсо) тармактык/сектордук алкактарынын негизинде иштелип чыгат.

Орто кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыруучу билим берүү уюмдары илимдик маданияттын, экономиканын техниканын, технологиянын жана социалдык чөйрөсүн өнүгүүсүн эске алуу менен берүү сапатынын кепилдигин камсыз кылуу боюнча төмөнкүлөр менен туюндурулган сунуштарга ылайык негизги кесиптик билим берүү программасын 5 жылда бир жолудан кем эмес жанылап турууга милдеттүү.

- бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын камсыз кылуу боюнча стратегияларды иштеп чыгуу;

- билим беруу программаларына мониторинг жүргүзүү, мезгил мезгили менен рецензиялоо;

- так макулдашылган критерийлердин негизинде студенттердин билимдеринин жана ыктарынын, бүтүрүүчүлөрдүн компетенцияларынын деңгээлин баалоонун объективдүү жол-жоболорун иштеп чыгуу;

- окутуучулук курамдын сапатын жана компетенттүүлүгүн камсыз кылуу;

- бардык ишке ашырылуучу билим берүү программаларын жетиштүү ресурстар менен камсыз кылуу, аларды натыйжалуу колдонууну, анын ичинде окуп жаткандарды сурамжылоо аркылуу контролдоо;

- өзүнүн ишин (стратегиясын) баалоо жана башка билим берүү уюмдары менен салыштыруу үчүн макулдашылган критерийлер боюнча өзүн-өзү туруктуу негизде текшерип туруу;

- коомчулукка өзүнүн ишинин натыйжалары, пландары, инновациялары жөнүндө маалымдоо.

18. Студенттерди жана бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын баалоо аларды учурдагы, орто аралык жана жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациялоону камтышы керек.

Студенттерди учурдагы аттестациялоо кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму тарабынан белгиленген (педагогикалык кеңеш бекиткен) баалоонун модулдук-рейтингдик системасынын негизинде окуу семестринин ичинде жүргүзүлөт.

Студенттерди орто аралык аттестациялоо ар бир семестрдин аягында жүргүзүлөт жана бардык сабактар боюнча семестрдеги учурдагы аттестациялоонун жыйынтыктары боюнча жыйынтык баалар (экзамендик баалар) коюлат.

Бүтүрүүчүлөрдү Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациялоо, мамлекеттик аттестациялык сыноолордун төмөнкү түрлөрүнөн турат;

- сабактар аралык Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестацияга киргизилген сабактар; «Кыргыз тили жана адабияты, Кыргызстандын тарыхы жана Кыргызстандын географиясы»;
- адистиги боюнча жыйынтыктоочу дисциплинардык экзамен.

Жыйынтыктоочу аттестацияга академиялык карызы жок жана окуу планында каралган окуу курсун толук бүтүргөн бүтүрүүчү киргизилет.

Жыйынтыктоочу Мамлекеттик аттестация Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети тарабынан аныкталган тартипте жүргүзүлөт.

Негизги кесиптик билим берүү программасына ылайык келген этаптуу же түпкү талаптарга студенттердин жана бүтүрүүчүлөрдүн жеке жетишкендиктеринин шайкеш келишине карата студенттерди учурдагы, орто аралык аттестациялоо жана бүтүрүүчүлөрдү жыйынтыктоочу аттестациялоо үчүн билимин, билгичтигин жана ээ болгон компетенцияларынын деңгээлин баалоого мүмкүндүк берүүчү типтүү тапшырмаларды, контролдук иштерди, модулдук тесттерди камтыган баалоо каражаттарынын базалары түзүлөт. Баалоо каражаттарынын базалары кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму тарабынан иштелип чыгат жана бекитилет.

19. Негизги кесиптик билим берүү программасын иштеп чыгууда кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун бүтүрүүчүлөрдүн жалпы компетенцияларын (мисалы, социалдык өз ара аракеттенүү компетенцияларын, өзүн-өзү уюштурууну жана системалык-иш мүнөзүндөгү өз алдынча башкарууну) түзүү мүмкүнчүлүктөрү аныкталышы керек. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму төмөнкүлөргө милдеттүү:

- өзүнүн социалдык-маданий чөйрөсүн түзүүгө;
- инсандын ар тараптуу өнүгүүсү үчүн зарыл болгон шарттарды түзүүгө;

- студенттик өз алдынча башкарууну өнүктүрүүнү, студенттердин коомдук уюмдардын, спорттук жана чыгармачылык клубдардын, илимий студенттик коомдордун ишине катышуусун кошкондо, окуу процессинин социалдык-тарбиялык компонентин өнүктүрүүго түрткү берүүгө.

20. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун негизги кесиптик билим берүү программасы студенттин тандоосу боюнча сабактарды камтуусу керек. Студенттин тандоосу боюнча сабактарды түзүүнүн тартибин кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун педагогикалык кеңеши белгилейт.

21. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму төмөнкүлөргө милдеттүү:

- студенттердин өзүнүн окуу программасын түзүүгө катышуусунун реалдуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууга;

- негизги кесиптик билим берүү программасын түзүүдө студенттерди алардын укуктары жана милдеттери менен тааныштырууга;

- студенттер тандап алган сабактар алар үчүн милдеттүү болуп калаарын, ал эми алардын жалпы эмгек сыйымдуулугу окуу планында каралгандан кем болбошу керектигин түшүндүрүүгө.

22. Студенттер тандоосу боюнча окуу сабактарын өздөштүрүүгө бөлүнгөн окуу убактысынын көлөмүнүн чегинде негизги кесиптик билим берүү программасында каралган конкреттүү сабактарды тандап алууга укуктуу.

23. Студенттер кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму негизги кесиптик билим берүү программасында каралган бардык тапшырмаларды белгиленген мөөнөттөрдө аткарууга милдеттүү.

24. Студенттер негизги кесиптик билим берүү программасын өздөштүрүүдө натыйжаларга жетишүү максатында студенттик өз алдынча башкарууну өнүктүрүүгө, коомдук уюмдардын, спорттук жана чыгармачылык клубдардын, илимий студенттик коомдордун ишине катышууга милдеттүү.

25. Студенттин окуу жүктөмүнүн максималдуу көлөмү анын аудиториялык жана аудиториядан тышкары (өз алдынча) окуу ишинин бардык түрлөрүн камтуу менен жумасына 45 саат болуп белгиленет.

Күндүзгү окуу формасындагы бир жумалык аудиториялык сабактардын көлөмү адистиктин өргөчөлүгүн эске алуу менен Мамлекеттик билим берүү стандарты менен аныкталат жана ар бир окуу дисциплинасын үйрөнүүгө бөлүнгөн жалпы көлөмдүн 35тен кем эмес пайызын түзөт.

Окуу дисциплинасы боюнча өз алдынча иштөөгө бөлүнүүчү сааттарга ошол окуу дисциплинасы (модулу) боюнча экзаменге даярданууга каралган убакыт киргизилет.

26. Күндүзгү-сырттан (кечки) окуу формасында аудиториялык сабактардын көлөмү жумасына 16 сааттан кем болбошу керек.

27. Сырттан окуу формасында окутуучу менен сабак окуу мүмкүндүгү студентке жылына 150 сааттан кем эмес көлөмдө камсыз кылынуусу керек.

28. Окуу жылындагы эс алуу убагынын жалпы көлөмү 10 жуманы, анын ичинде кыш мезгилинде 2 жумадан кем эмести түзүүсү керек.

5-глава. Негизги кесиптик билим берүү программасына карата талаптар

29. **170101 - «Кеме айдоо»** адистиги боюнча бүтүрүүчү негизги кесиптик билим берүү программасынын максаттарына жана ушул Мамлекеттик билим берүү стандартынын 11 жана 15-пункттарында көрсөтүлгөн кесиптик иштин милдеттерине ылайык төмөнкү компетенцияларга ээ болушу керек:

а) жалпы:

ЖК1. - өз ишин уюштурууну, кесиптик милдеттерди аткаруу методун жана ыкмаларын тандоону, алардын натыйжалуулугун жана сапатын баалоону билүү;

ЖК2.- стандарттык жана стандарттык эмес абалдарда чечим кабыл алуу, маселелерди чечүү, жоопкерчиликти жана демилге көтөрүү;

ЖК3.- кесиптик милдеттерди натыйжалуу аткаруу, кесиптик жана инсандык өнүгүү үчүн зарыл болгон маалыматтарды издөө, чечмелөө жана пайдалануу;

ЖК4. - кесиптик ишинде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу;

ЖК 5. - командада иштөөнү, кесиптештер, жетекчилер жана кардарлар менен натыйжалуу баарлашууну билүү;

ЖК6. - команда мүчөлөрүнүн (кол алдындагы) иши жана аларды иш орунда окутуу, тапшырмаларды аткаруунун жыйынтыгы үчүн жоопкерчилик алуу;

ЖК7. - жеке инсандык жана кесиптик өнүгүүсүн башкаруу, кесиптик иште эмгек шарттарынын жана технологиялардын өзгөрүүсүнө адаптациялануу;

ЖК8.- чакан жамаат менен уюштуруу-башкаруу иштерине даяр болуу;

ЖК9. - заманбап билим берүүчү жана маалыматтык технологияларды колдонуу менен жогорку денгээлде өз алдынча жаны билимдерге ээ болуу;

ЖК10. өз алдынча жогорку денгээлде эмгегин жана ишмердүүлүгүнүн жыйынтыктарын баалоо.

б) кесиптик иштин негизги түрлөрүнө ылайык келген кесиптик**:**

1. Эксплуатация-технологиялык жана тейлөө иш-чаралары:

КК1 Негизги типтеги суу кемелеринин, алардын кыймылдаткычтарынын жана функционалдык системаларынын техникалык жарактуулугун техникалык эксплуатациялоо стадиясында сактоо жана колдоо;

КК2 Негизги типтеги суу кемелерин, алардын кыймылдаткычтарын жана функционалдык системаларын техникалык эксплуатациялоону камсыз кылуу;

КК3 Техникалык тейлөө маалында суу транспортунун коопсуздугун, үзгүлтүксүздүгүн жана экономикалык натыйжалуулугун камсыз кылуу;

КК4 Базалык типтеги суу кемелеринин жана алардын кыймылдаткычтарынын максатка ылайык пайдаланууга жарамдуулугун, ишке жарамдуулугун жана даярдыгын камсыз кылуу боюнча профилактикалык иш-чаралардын комплексин жүргүзүү;

КК5 Иштөө мөөнөтүн, объекттердин эксплуатациялоо убактысын, суу жабдууларынын токтоп калышынын себептерин жана узактыгын эсепке алуу;

2. Уюштуруучулук- башкаруу иш-чаралары:

КК6 Техникалык эксплуатациялоо процессинде аткаруучулар коллективинин ишин уюштуруу;

КК7 Стандарттык кырдаалда өндүрүштүк ишти пландаштыруу жана уюштуруу;

КК8 Техникалык эксплуатациялоо учурунда аткарылган иштердин сапатын текшерүү, негизги типтеги суу кемелерин, алардын кыймылдаткычтарын жана функционалдык системаларын техникалык тейлөө жана оңдоо;

КК9 Техникалык тейлөө жана аткарылган иштердин сапатын контролдоодо өндүрүштүк иш-аракеттердин экономикалык натыйжалуулугун баалоого катышуу;

КК10 Эсепти жана документ жүгүртүү системасын уюштуруу жана өркүндөтүү;

КК11 Өндүрүштүк иш-аракеттердин натыйжалуулугун баалоо;

КК12 Өндүрүш аянтында коопсуздук чараларын жана эмгекти коргоо талаптарын сактоо.

30. Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик программасына төмөнкүдөй блоктор жана окуу циклдери кирет:

1 - блок “Дисциплиналар (модулдар)”

1) жалпы гуманитардык цикл;

2) математикалык жана табигый илимдер циклы;

3) кесиптик цикл;

4) дене тарбия

2 - блок “Практика”;

3 - блок. “Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация”;

Орто кесиптик окуу жайы мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарына ылайык негизги билим берүү программасын иштеп чыгат, улуттук квалификациялык алкакта тармактык/сектордук квалификациялык жана улуттук квалификациянын алкактарына ылайык окутуунун натыйжаларына жетүүгө жоопкерчилик тартат.

Дисциплиналардын (модулдардын) топтомун жана алардын негизги билим берүү программасынын ар бир блогуна тиешелүү эмгек сыйымдуулугун орто кесиптик окуу жайы улуттук квалификациянын алкактарында каралган окутуунун натыйжаларынын жыйындысы түрүндө аны өздөштүрүүнүн талаптарын эске алуу менен ушул блок үчүн белгиленген көлөмдөрдө өз алдынча аныктайт.

Негизги кесиптик билим берүү программасы жалпы гуманитардык циклдин билим берүү дисциплиналарын ишке ашырууну камсыз кылуусу керек, алардын тизмеси жана эмгек сыйымдуулугу Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы тарабынан аныкталат. Аталган дисциплиналардын мазмуну жана ишке ашыруу тартиби тиешелүү адистик боюнча орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты менен белгиленет.

Орто кесиптик билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасы ушул Макетке тиркелген түзүмгө ылайык иштелип чыгат.

31. Сабактардын ар бир циклы базалык (милдеттүү) жана элективдүү бөлүккө ээ болушу керек. Элективдүү бөлүк базалык бөлүктүн сабактарынын мазмуну менен аныкталуучу студенттердин билимдерин, ыктарын жана көндүмдөрүн кеңейтүүгө жана тереңдетүүгө мүмкүндүк бериши керек. Элективдүү бөлүк кесиптик орто окуу жайы тарабынан ишке ашырылуучу кесиптик билим берүү программасынын өзгөчөлүктөрүнө жараша белгиленет.

Мамлекеттик аттестациянын көлөмүн эске албастан милдеттүү бөлүктүн көлөмү негизги билим берүү программасынын жалпы көлөмүнүн 50дон ашпаган пайызын түзүүгө тийиш.

Орто кесиптик окуу жайы ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарга (алардын арызы боюнча) алардын психофизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн, жеке мүмкүнчүлүктөрүн эске алуучу жана зарыл болгон учурда аталган адамдардын өнүгүүсүнүн бузулушун ондоону жана социалдык адаптациялоону камсыздоочу негизги билим берүү программасы боюнча окуу мүмкүндүгүн берүүсү тийиш.

32. Адистиктин негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруу окутулуучу сабактын профилине ылайык келген базалык билими бар жана системалык түрдө илимий жана (же) илимий-методикалык иш менен алектенген педагогикалык кадрлар менен камсыздалышы керек.

Кесиптик циклдын окутуучулары даярдоонун тийиштүү адистиги багыты боюнча жогорку кесиптик билимге (авиациялык адистиктерден тышкары) ээ болуулары керек. Авиациялык адистиктерге сабак берген атайын кесиптик орто билими бар адистер окутуучу болуп эмгектене алышат, бирок алардын өз кесиби боюнча иш тажрыйбасы болуусу шарт.

Кесиптик циклдин окутуучуларынын сапаттык курамын баалоодо стажы 10 жылдан кем эмес өндүрүшчүлөр эсепке алынат.

Мугалим/окуучунун нормативдик катышы 1:12ден ашпайт.

33. Адистиктин негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашырууда негизги кесиптик билим берүү программасынын сабактарынын толук тизмеси боюнча түзүлүүчү маалыматтар базасын жана китепкана фондун ар бир студенттин колдонуусу камсыз кылынышы керек. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун билим берүү программасы лабораториялык практикумдарды жана практикалык сабактарды (түзүлүүчү компетенцияларды эсепке алуу менен аныкталат) камтууга тийиш.

Негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруу үчүн зарыл болгон окуу адабияты жана/же электрондук адабият менен студенттердин камсыз болуусу бир студентке 0,5 экземплярдагы ченемге ылайык келиши керек. Окуу маалыматынын булактары заманбап талаптарга жооп берүүсү керек. Китепкана фонду баардык циклдардын базалык бөлүгүндөгү сабактар боюнча, акыркы 10 жылда (жалпы гуманитардык жана социалдык-экономикалык циклдин базалык бөлүгүндөгү сабактар үчүн акыркы 5 жылда) басылып чыккан же электрондук түрдөгү окуу адабияттар менен толукталышы керек.

Билим берүү процессинде мыйзам чыгаруу актылары, ченемдик документтер, кесиптик багыт берүүчү мезгилдүү басылмалардын материалдары пайдаланылышы керек.

34. Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун окуу планында каралган лабораториялык, дисциплиналык жана дисциплиналар аралык даярдоонун, студенттерди практикалык даярдоонун бардык түрүн жүргүзүүнү камсыз кылган, колдонуудагы санитардык жана өрткө каршы эрежелер менен ченемдерге ылайык келген материалдык-техникалык базасы болушу керек. 1 окуучуга жарактуу аянттын ченемдик мааниси 2 сменалык класстарды эске алуу менен 7 м ^{2} болушу керек Материалдык-техникалык база аталган кесиптин адистери колдонушкан аба кемелеринин агрегаттарын, механизмдерин, конструктивдик элементтерин аэропорттун жерден башкаруу механизм каражаттарын камтыйт. Кесипти толук түрдө өздөштүрүү үчүн каралган жабдуулар;

1. Суу транспорт паркы менен адистештирилген полигон, механизациялаштырылган жабдуулар менен жабдылган, прибордук жабдуулар, коммуникация жана байланыш тутумдары менен;
2. Суу транспортунун кыймылын башкарусун толук окшоштуруу менен программалык-аппараттык комплекстүү, адистештирилген навигациялык тренажер;
3. Экипаждын өз ара аракеттенүүсүнүн практикалык чеберлигин өнүктүрүү үчүн суу транспортундагы курамынын энергетикалык орнотмолорунун элементтери;

4. Суу транспорт кемелеринин башкаруу тутамдары. Суу транспортундагы жердеги жана борттогу навигациялык жабдуулар. Курстук-навигациялык тутамдарды кабиналык жана прибордук ишти текшеруужабдуулары жана кыймылдатуу жана башкаруу кызматынын байланыш жабдуулары.

170101 “Кеме айдоо” адистиги боюнча даярдап чыгаруу үчүн кабинеттердин, лабораториялардын, устаканалардын жана ж.б. тизмеги: (базалык даярдоо программасы боюнча)

Кабинеттер:

1. Социалдык-экономикалык дисциплинилар;
2. Кыргыз тили;
3. Орус тили;
4. Чет тилдер кабинети;
5. Информатика;
6. Математика;
7. Инженердик чийме;
8. Техникалык механика;
9. Тармактын экономикасы;

Лабораториялар:

10. Информатика;
11. Электротехника;
12. Техникалык механика
13. Кемелердин орнотмолорунун теориясы;
14. Кемелердин энергетикалык орнотмолорун техникалык эксплуатациялоо;
15. Кемелердин механизмдери, орнотмолору жана системалары;
16. Кемелердин техникалык каражаттарын тейлөө жана ондоо;
17. Кемелерди коопсуз эксплуатациялоону техникалык камсыздоо;

Спорттук комплекс:

Спортзал;
Кең профилдеги ачык стадион;

35. Бүтүрүүчүлөрдүн квалификациялык иштеринин мазмунуна, көлөмүнө жана түзүмүнө коюлуучу талаптар Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети аныктай турган орто кесиптик билим берүү уюмунун бүтүрүүчүлөрүн мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациялоонун тартибин эске алуу менен орто кесиптик окуу жайы тарабынан аныкталат.

Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын түзүлүшү

<table>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын түзүлүшү</td><td colspan="5">Негизги билим берүү программанын жана окуу циклдарынын кредиттеринин көлөмү</td></tr>
<tr><td>1 жыл 10-ай</td><td>2 жыл 6-ай</td><td>2 жыл 10- ай</td><td>3 жыл 6- ай</td><td>3 жыл 10- ай</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Блок 1</td><td>I. Жалпы гуманитардык цикл
II. Математикалык жана табигый цикл
III. Кесиптик цикл</td><td>99</td><td>-</td><td>99</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Дене тарбия (көрсөтүлгөн семестрде жумасына 2 саат)</td><td>1-4</td><td>-</td><td>1-4</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Блок 2</td><td>Практика</td><td>15</td><td>-</td><td>15</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Блок 3</td><td>Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация</td><td>6</td><td>-</td><td>6</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Орто кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программасынын көлөмү</td><td>120</td><td>-</td><td>120</td><td>-</td><td>-</td></tr>
</table>

170101 - «Кеме айдоо» адистиги боюнча стандарт, базалык билим берүү мекемеси болгон – И. Абдраимов атындагы авиациялык институттун Мамлекеттик кесиптик орто билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу боюнча окуу усулдук кенеши тарабынан иштелип чыкты.

Кесиптик орто билим берүүнүн **170101 “Кеме айдоо”**
адистиги боюнча

БОЛЖОЛДУУ ОКУУ ПЛАНЫ

Квалификациясы: техник

Өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү: жалпы орто билим берүүнүн базасында. 1ж.10 ай

№	Окуу дисциплиналарынын аталышы жана практикалардын аталышы	Эмгек сыйымдуулугу		Семестрлерге болжолдуу бөлүнүшү			
		Кредиттер	сааттар	1 семестр	2 семестр	3 семестр	4 семестр
				Жумалардын саны			
				15-18	15-18	15-18	15-18
1	2	3	4	9	10	11	12
1 БЛОК							
1. ЖАЛПЫ ГУМАНИТАРДЫК ЦИКЛ							
Базалык (милдеттүү) бөлүк		**15**	**450**				
1.1	Кыргыз тил жана адабият	3	90				X
1.2	Орус тили	3	90	X			
1.3	Чет тили	3	90		X		
1.4	Кыргызстандын тарыхы	4	120				X
1.5	Манас таануу	2	60		X		
1.6	Кыргызстандын географиясы	2	60				X
	Элективдүү бөлүк	**3**	**90**				
1.7			0	x			
	Жалпы 1 бөлүк боюнча	**18**	**540**	**0**	**0**	**0**	**0**
2. МАТЕМАТИКАЛЫК ЖАНА ТАБИГЫЙ ЦИКЛ							
Базалык (милдеттүү) бөлүк		**4**	**120**				
2.1	Кесиптик математика	2	60		x		
2.2	Информатика	2	60	x			
	Элективдүү бөлүк	**2**	**60**				
2.3					x		
	Жалпы 2 бөлүк боюнча	**6**	**180**	**0**	**0**	**0**	**0**
3. КЕСИПТИК ЦИКЛ							
Базалык (милдеттүү) бөлүк		**60**	**1800**				
3.1	Авиациянын жана кеме куруунун негиздери	3	90	X			
3.2	Транспорттук коопсуздук	3	90	X			
3.3	Техникалык механика	4	120	X			
3.4	Инженердик графика	3	90		X		

3.5	Электротехника жана электроника	3	90		X		
3.6	Жашоо коопсуздугу	3	90		X		
3.7.	Кесиптик ишти укуктук камсыздоо	3	90			X	
3.8	Суу жолдорунун географиясы	3	90		X		
3.9	Кеменин түшүлүшүнүн теориясы	4	120	X			
3.10	Метрология стандартташтыруу жана сертификациялоо	2	60			X	
3.11	Кемени башкаруу жана эксплуатациялоо	4	120				X
3.12	Навигация жана лоция	4	120	X			
3.13	Навигациялык метеорология	4	120			X	
3.14	Кемени айдоонун техникалык каражаттары	3	90		X		X
3.15	Кеменин радиожабдыктары	3	90	X			
3.16	Кемени башкаруу жана сүзүү коопсуздугу	4	120				X
3.17	Кемени жана кыймылдаткычтарды техникалык эксплуатациялоо	4	120				X
3.18	Кеме энергетикалык ортонмолорду эксплуатациялоо	3	90			X	
	Жалпы 3.1 бөлүк боюнча	**60**	**1800**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.2	**Элективдүү бөлүк**	**15**	**450**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Жалпы 3.2 бөлүк боюнча						
	1 Блок боюнча баардыгы	**99**	**2970**				
	Дене тарбия						
	*Дене тарбия						
2 БЛОК							
Практика		**15**	**450**				
1	Окуу практикасы	6	150		X		
2	Өндүрүштүк практика	4	120			X	
3	Квалификациялык практика	5	180				X
	2 Блок боюнча баардыгы	**15**	**450**	**0**	**0**	**0**	**0**
3 БЛОК							
Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация		**6**	**180**				
	Дисциплина аралык жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация	2	60				X
	Жыйынтыктоочу мамлекеттик дисциплина аралык экзамен	4	120				X
	3 Блок боюнча баардыгы	**6**	**180**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Билим берүү программасынын жалпы эмгек сыйымдуулугу	**120**	**3600**	**30**	**30**	**30**	**30**

* Дене тарбия кредиттен тышкары (семестрде жумасына 2 саат)